

Sygn. akt VI ACa 1488/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SA – Irena Piotrowska

Sędzia SA – Marek Podogrodzki

Protokolant: – sekr. sądowy Mariola Frąckiewicz

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2013 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) w P.

przeciwko J. S.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie

z dnia 28 czerwca 2012 r.

sygn. akt XVII AmC 579/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od J. S. na rzecz (...) w P. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI A Ca 1488/12

UZASADNIENIE

Powód – (...) wniosło przeciwko pozwanemu – J. S. żądanie o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści „Środki (...) nie podlegają zwrotowi” jako ograniczającej możliwość dochodzenia przez konsumenta zwrotu uiszczonej zapłaty za świadczenie niespełnione w całości lub w części, jeżeli konsument zrezygnuje z wykonania umowy, co wyczerpuje treść przepisu art. 385 ind. 3 pkt 12 k.c.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa wskazując, że po pierwsze powód nie skontaktował się z nim w celu odebrania od pozwanego wyjaśnień, a po drugie klauzula powyższa nie może być uznana za niedozwoloną, bowiem przedmiotem usługi jest świadczenie, które nie może być ze względu na swój charakter zwrócone, a usługa zostanie wykonana przed upływem 10 dnia od dnia zawarcia umowy o świadczenie usługi, wobec czego usługobiorcy nie przysługuje prawo odstąpienia od umowy w trybie art. 7 ust. 12 ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, po trzecie „(...) jest usługą identyczną w swej

istocie i charakterze z usługą zasilenia (doładowania) kont prepaid. Dopełnieniem tej regulacji jest, jak wskazał pozwany, zapis paragrafu 10 ust. 8 regulaminu stanowiący, że środki zgromadzone na koncie ekspres kredyt ważne są bezterminowo”.

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uznał zakwestionowaną klauzulę za niedozwoloną i zakazał pozwanemu jej stosowania oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

Pozwany prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą (...) i jest Operatorem aplikacji internetowej dostępnej pod adresem (...) przeznaczonej do nadawania przesyłek kurierskich – paczek krajowych i międzynarodowych oraz palet krajowych przez osoby fizyczne, prawne i inne jednostki organizacyjne. Korzystanie z serwisu po zarejestrowaniu umożliwia między innymi dokonywanie rozliczeń on-line, w tym ze środków (...), który jest wewnętrzną, wirtualną jednostką walutową (...), którą można dokonywać płatności za zakupione usługi. Jednostki (...) posiadają stały kurs do waluty polskiej wynoszący 1 EK – 1 PLN i dzielą się na 100 równych części, równych 0,01 PLN każda. Środki te ważne są bezterminowo. Zapłata za usługi zamówione w serwisie z ich wykorzystaniem następuje poprzez wybranie jednostek (...) jako metody zapłaty.

Sąd Okręgowy powołując się na przesłanki określone w art. 385 ind. 1 k.c. wskazał, że zakwestionowana klauzula ani nie dotyczy głównych świadczeń stron, ani też konsumenci nie mają wpływu na jej treść, ponieważ wzorzec przedstawiany jest konsumentowi przez pozwanego.

Odnosnie do pozostałych kryteriów uznania postanowienia wzorca umownego za niedozwolone, Sąd Okręgowy stwierdził, że będące przedmiotem niniejszego postępowania postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy.

W ocenie Sądu Okręgowego zakwestionowane postanowienie wypełnia przesłanki, o jakich mowa w art. 385 ind. 3 pkt 12 i 13 k.c. W oparciu o powyższe postanowienie konsument pozbawiony zostaje prawa zwrotu wpłaty dokonanej na poczet swojego świadczenia, do którego będzie zobowiązany w przyszłości w zamian za wzajemne świadczenie przedsiębiorcy. Klauzula narusza zasadę równorzędności stron, ponieważ pozbawia kontrahenta ekwiwalentu za spełnione świadczenie oraz roszczenia o jego zwrot. Prowadzi do uzyskania przez przedsiębiorcę przysporzenia, nie zobowiązując go w zamian do żadnego świadczenia. Bazuje na uprzywilejowaniu przedsiębiorcy w stosunku umownym. Oczywiście bowiem jest, że konsumenci nie dokonują nie dokonują zakupów środków (...) w innym celu jak tylko, aby z ich wykorzystaniem dokonywać płatności za usługi Operatora. Różne przypadki losowe mogą natomiast zdecydować o konieczności rezygnacji z korzystania z tych usług. Zatem w sytuacji, gdy konsument dokonał zakupu środków (...), czasem w znacznej ilości, może dojść do rażącego naruszenia jego interesów ekonomicznych. Konsument, dokonując inwestycji w środki (...), może bowiem zakładać realizację określonych swoich planów. Tymczasem realizacja ta może okazać się niemożliwa z przyczyn od niego niezależnych. Zdaniem Sądu Okręgowego oczywiście jest, że brak możliwości zwrotu wpłaconych środków pieniężnych spowoduje u konsumenta poczucie zawodu i przykrości. W ocenie Sądu pierwszej instancji, rażące naruszenie interesów konsumenta ma w niniejszej sprawie miejsce nie tylko na gruncie ekonomicznym. Sąd uznał, że w tej sytuacji bez znaczenia jest zapis, że środki (...) ważne są bezterminowo. Zapis ten bowiem nie rekompensuje uszczerbku majątkowego konsumenta, gdy nie będzie on korzystał z usług pozwanego. Sąd wskazał, że zgodnie z paragrafem 4 pkt 7 Regulaminu korzystanie ze środków (...) możliwe będzie również w wypadku wygaśnięcia umowy lub jej zawieszenia. Jedną z przyczyn zawieszenia umowy jest naruszenie przez klienta postanowień Regulaminu, natomiast ocena wystąpienia tej przesłanki jak również jej ustania pozostawiona została Operatorowi. Operator zatem może pozbawić konsumenta możliwości wykorzystania środków (...), gdy stwierdzi wystąpienie przesłanek zawieszenia umowy. Wobec tego zapis o bezterminowej ważności środków (...) jest w takiej sytuacji fikcyjny i może wprowadzić konsumenta w błąd.

Zdaniem Sądu Okręgowego bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy jest podnoszony przez pozwanego art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów (...) stanowiący, że konsument, który zawarł umowę na

odległość może od niej odstąpić bez podania przyczyn składając stosowne oświadczenie na piśmie w terminie 10 dni ustalonym w sposób określony w art. 10 ust. 1. Sąd podkreślił raz jeszcze, że konsument kupując środki (...) dokonuje „przedpłaty” na poczet swoich zobowiązań za wzajemne świadczenie przedsiębiorcy i skoro nie dochodzi do zawarcia umowy lub spełnienia świadczenia wzajemnego przedsiębiorcy kontrahenta, zgodnie z zasadami rzetelnego, uczciwego traktowania stron w stosunku zobowiązaniowym ma prawo do zwrotu. W ocenie Sądu nie są zasadne twierdzenia pozwanego, że przedmiotem jego usługi jest świadczenie, które ze względu na jego charakter nie może zostać zwrócone. Ekwiwalentem za świadczenie konsumenta nie są bowiem środki (...), które same w sobie nie mają żadnej wartości rynkowej, ale wzajemne świadczenie przedsiębiorcy.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 i 99 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego – art. 385 ind. 1 § 1 k.c. W konkluzji apelacji pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa wraz z zasądzeniem kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu.

Pozwany w apelacji nie zakwestionował dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych w zakresie między innymi stosowania przez pozwanego wzorca umowy zawierającego postanowienie będące przedmiotem niniejszego postępowania. Pozwany kwestionuje jedynie dokonaną przez ten sąd ocenę prawną w kontekście art. 358 ind 1 § 1 k.c.

W uzasadnieniu apelacji pozwany prezentuje stanowisko, że zakwestionowane postanowienie dotyczy głównych świadczeń stron, co przy jednoznaczności ich sformułowania wyłączałoby możliwość oceny jego abuzywności. Wobec tego, że w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd Okręgowy w zasadzie jednym zdaniem, bez głębszej analizy, wskazał, że w jego ocenie przedmiotowe postanowienie nie dotyczy głównych świadczeń stron, wskazać należy, że w doktrynie wskazuje się, że pojęcie „główne świadczenia stron” należy interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do pojęcia elementów umowy przedmiotowo istotnych (essentialia negotii). Do elementów tych zaliczyć będzie można wynagrodzenie i cenę oraz świadczenie wzajemne przedsiębiorcy – towar, usługę, np. elementem tym będzie ilość i cena towaru w umowie sprzedaży, ale już nie określenie jakości towaru. Postanowienia określające jednoznacznie główne świadczenia stron wymykają się spod kontroli ich abuzywności również z tego względu, że nie sposób wyobrazić sobie, że nie są one przedmiotem indywidualnych uzgodnień. Określają one bowiem to, co dla stron stosunku najistotniejsze: zachowanie dłużnika, które bezpośrednio zmierza do zaspokojenia interesu wierzyciela. Chodzi o zapłatę określonej sumy pieniężnej tytułem ceny lub wynagrodzenia, o przeniesienie własności lub oddanie do użytkowania oznaczonej rzeczy, czy o wykonanie określonej usługi. Postanowienia oznaczające przedmiot tych świadczeń określają główne świadczenia stron. Czym innym są natomiast postanowienia, które tylko „dotyczą” głównych świadczeń lub są z nimi „związane”, głównie takie, które wpływają na ich zakres.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew twierdzeniom zawartym w uzasadnieniu apelacji zakwestionowane postanowienie nie określa głównego świadczenia stron, co najwyżej mogłoby być uznane za postanowienie „dotyczące” takiego świadczenia.

Wobec powyższego należało uznać, że przedmiotowe postanowienie jako znajdujące się we wzorcu z pewnością nie było indywidualnie uzgadniane z konsumentem, jak również nie określa głównych świadczeń stron, którymi po stronie pozwanego jest usługa nadawania przesyłek, o stronie zaś konsumenta zapłata za tę usługę również jednostkami (...).

W tych okolicznościach rozważenia wymagało, czy zakwestionowana klauzula spełnia dwie pozostałe przesłanki uznania za niedozwolone przedmiotowe postanowienie, a więc, czy ukształtowane w oparciu o jej treść prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz, czy ukształtowane przez to postanowienie prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego stanowisko zaprezentowane przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia jest w tym zakresie słuszne. W orzecznictwie dominuje pogląd, że w rozumieniu art. 385 ind. 1 § 1 k.c. "rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku (patrz wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 maja 2009 r., sygn. akt VI A Ca 1473/08 i z dnia 13 września 2012 r., sygn. akt VI A Ca 461/12).

Jak wynika z paragrafu 10 Regulaminu konsument dokonuje zakupu (...), który dokumentowany jest fakturą, a wartość brutto faktury równa jest wartości zakupionych Jednostek (...). Pozwany wprowadza więc tak określony środek płatniczy, którym klienci serwisu stosownie do paragrafu 9 pkt 6 mogą dokonywać **zapłaty za usługi**. W paragrafie 7 Regulaminu pozwany przewidział możliwość anulowania przesyłki. W takiej sytuacji klientowi zwracana jest cena, jaką poniósł za jej nadanie (§ 7 pkt 3 Regulaminu). Skoro jednostki (...) są środkami, za pomocą których klient może regulować swoje zobowiązania wobec Operatora za świadczone przez niego usługi to postanowienie zakwestionowane w niniejszym postępowaniu należy uznać za niedozwolone. Klauzula ta pozbawia konsumenta prawa do zwrotu wpłaty dokonanej na poczet jego świadczenia w zamian za wzajemne świadczenie Operatora. Ponadto jednostki (...) nie muszą być nabywane przez konsumenta jedynie w przypadku, gdy jest on zdecydowany skorzystać z usług Operatora. Można nabyć je w celu regulowania należności w przyszłości. Oznacza to, że konsument, którego umowa z Operatorem wygasła lub uległa zawieszeniu z jednostek tych, za które zapłacił, może w ogóle nie skorzystać. Niemożność ich zwrotu stawia wobec tego konsumenta w dużo gorszej sytuacji w stosunku do przedsiębiorcy. Prawo zwrotu świadczenia jednej strony stosunku zobowiązaniowego w przypadku braku świadczenia drugiej strony jest elementem tego stosunku. Postanowienie wyłączające takie prawo konsumenta jest zatem godzeniem w równouprawnienie kontraktowe stron, zatem jest postanowieniem godzącym w dobre obyczaje. Wprowadza też dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w takim stosunku obligacyjnym, zatem jest również postanowieniem rażąco naruszającym interes konsumenta. Słusznie wobec powyższego Sąd Okręgowy uznał, że zakwestionowana klauzula stanowi klauzulę niedozwoloną w rozumieniu art. 385 ind. 3 pkt 12 i 13 k.c., zgodnie z którymi w razie wątpliwości niedozwolonymi są klauzule, które wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania oraz te, które przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. stosownie do jego wyniku.